

УДК 342.4

К. О. Закоморна,
канд. юрид. наук, доцент
Національний університет «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ЯК ЗАСІБ ПІДТРИМКИ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ КОНСТИТУЦІЙНОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇН СХІДНОЇ Й ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ)

Вагомим інструментарієм, здатним підтримувати стабільність конституційного правопорядку в країнах молоді демократії, є інститут конституційного судочинства. Застосування органами конституційного контролю всього комплексу своїх прав сприяє збереженню збалансованості дій публічних установ на конституційному просторі. У той же час, варто підтримати точку зору тих науковців, які вважають, що функція з розв'язання конституційних скарг у цьому сенсі є визначною, бо значною мірою сприяє узгодженню інтересів суб'єктів конституційно-правових відносин і зміцненню конституційної системи [Див.: 7, с.8; 18, с. 9; 22, р. 142]. Не випадково в резолюції, підготовленій у ході засідання «Круглих столів» (1989 р.), призначення конституційного суду Угорщини сформульовано наступним чином: «З метою захисту прав і врегулювання спорів між новими центрами сили (пре-

зидентом і парламентом) комуністи й опозиція домовились про утворення конституційного суду за німецьким зразком» [19, р. 11].

Звернімо увагу на те, що Конституційний Суд України (далі - КСУ) не наділений подібним повноваженням. У цілому ж вітчизняні конституціоналісти критично ставляться до такої ситуації і пропонують вдосконалити Закон «Про Конституційний Суд України» [16, с. 450-456]. Аналізуючи практику КСУ, вони відмічають, що конституційне судочинство захищає права людини лише опосередковано, а тому за браком права українських громадян на конституційну скаргу захист їх прав є неповним. Установлення в національному законодавстві повноважень КСУ розглядати такі скарги відповідає меті конституціоналізму, яка полягає в обмеженні державної влади [Див.: 4, с. 16, 17; 8, с. 87]. Це зовсім не означає, що КСУ не впливає на стан дотримання прав людини в

державі. Ми солідарні з дослідниками цієї тематики в тому, що, по-перше, уже сам факт існування інституту конституційного контролю змушує владні установи діяти відповідно до Основного Закону країни й не порушувати фундаментальних прав індивіда, по-друге, його рішення так чи інакше стосуються інтересів людини [3, с. 38]. Як слушно зауважує А. О. Селіванов, КСУ, застосовуючи у своїх рішеннях загальні й галузеві принципи права, гарантує права громадян. Плідність функціонування вітчизняного конституційного судочинства в цій царині демонструють результати його діяльності. Так, лише за декілька років КСУ прийняв 83 рішення з питань захисту прав індивідів [18, с. 36, 110].

У своїх ґрунтовних наукових роботах українські вчені, як (В. М. Кампо, А. Р. Крусян, А. А. Стрижак, А. О. Селіванов, В. П. Тихий, Ю. М. Тодика, В. М. Шаповал та інші) звертають увагу на те, що вивчення зарубіжної практики розв'язання конституційних скарг, безумовно, сприяє вдосконаленню діяльності КСУ. Проте, незважаючи на наявність позитивного досвіду розгляду безпосередніх звернень органами конституційної юрисдикції Польщі, Угорщини та інших держав, дана тематика не отримала комплексного дослідження у вітчизняній доктрині. Зважаючи на

це, мета даної статті полягає в розкритті ролі інституту конституційної скарги у справі забезпечення збалансованості конституційного розвитку на перехідному етапі, у визначенні трансформації цього інституту в постсоціалістичних країнах Східної й Північної Європи й висвітленні особливостей підходу органів конституційного контролю цих держав до розгляду скарг, що стосуються різних категорій прав людини.

Закріплення за спеціалізованими органами конституційного контролю права розгляду скарги особи пов'язано зі світовим рухом за права людини, що набув поширення у II половині ХХ ст., у зв'язку з чим поява інституту конституційної скарги саме в післявоєнній Німеччині є закономірною. Угорський правник і політичний діяч Л. Шольом зауважує: завдяки плідній діяльності німецький орган конституційного судочинства, з одного боку, підтвердив необхідність існування права людини безпосередньо й необмежено звертатися до установ вищого конституційного рівня, а з другого - довів, що він є не просто одним з численних спеціалізованих судів, а окремим унікальним конституційним органом, який за статусом стоїть вище звичайних судових інстанцій. Науковець підкреслює, що своєю діяльністю Федеральний КС Угорщини надав консти-

туціоналізму нову якість [22, р. 136].

У юридичній доктрині інститут конституційної скарги розглядається як найефективніший механізм захисту прав людини, оскільки прямий доступ до конституційного судочинства дозволяє їй отримати автономний від держави статус – «vis-a-vis» [21, р.470]. Утім, у країнах з європейською моделлю індивіди рідко наділяються правом звернення до органів конституційного контролю. Цей факт пояснюється тим, що при представницькому правлінні це право посягає на повноваження органу, який виражає суверенітет народу, а також необхідністю розвантажити конституційний форум, наявністю інших правозахисних інституцій (зокрема омбудсмана) та ін. [Див.: 9, с. 139; 7, с. 8; 21, р. 470].

Незважаючи на те, що в переважній більшості постсоціалістичних країн Східної й Північної Європи конституційний контроль формувався під впливом досвіду роботи конституційних судів Іспанії й Німеччини, на посткомуністичному просторі особа рідко наділяється можливістю подати конституційну скаргу. На сучасному етапі інститут конституційної скарги введено в Польщі, Словаччині, Угорщині й Чехії. Його запровадження правознавці пов'язують з перехідними процесами, що характеризували постко-

муністичне суспільство наприкінці XX ст. Наприклад, в Угорщині механізм безпосереднього звернення до конституційного судочинства затверджено в Конституції 1989 р. (ст. 32) у зв'язку з побоюваннями опозиції, що вищі державні посади залишались заповненими комуністами, й потребою забезпечити КС інформацією про стан реалізації правових норм у сфері прав людини, так би мовити, з перших рук. Існування конституційної скарги в перші роки роботи КС Угорщини, за словами його колишнього голови Л. Шольому, було надзвичайно важливим, оскільки використання громадянами цього каналу сприяло розширенню каталогу фундаментальних прав індивіда [19, р. 12]. Незважаючи на загальне визнання значимості інституту конституційної скарги, новий Основний закон Угорщини, що вступив у силу з 1 січня 2012 р., закріплює лише 3-х суб'єктів звернення до КС – президента, уряд і чверті депутатів від загального складу парламенту (статті 6, 24) [11].

Натомість у Латвії Закон «Про Конституційний Суд» (1996 р.) спочатку не передбачав зазначеного інструментарію, оскільки поновлена Конституція 1922 р. не містила окремого розділу про права та свободи людини [7, с.219]. Згодом у результаті конституційної ревізії 1998 р. в ній

з'явився розділ 8 «Основні права людини» і за сприянням експертів Венеціанської комісії було підготовлено проект змін до Закону «Про Конституційний Суд Латвії», відповідно до якого з 1 липня 2001 р. подати скаргу стало реальністю [14].

Інститут конституційної скарги в постсоціалістичних країнах суттєво відрізняється від свого прототипу. З метою осмислення його трансформації на постсоціалістичному просторі на прикладі Німеччини стисло викладемо ключові риси класичної конституційної скарги. По-перше, встановлено достатньо широке коло суб'єктів звернення до Федерального конституційного суду, яке охоплює: (а) кожна особа, чиї права порушені публічною владою, і (б) громади й об'єднання громад з приводу порушень законом права на самоврядування (ст. 93 Основного закону). По-друге, визначено, що оскаржувати можна бути як дії, так і бездіяльність виконавчої влади Федерації або землі, судові рішення й закони (параграфи 90 і 94 Закону про Федеральний КС Німеччини). По-третє, зафіксовано, що конституційна скарга подається після її розгляду в загальному судовому порядку або без нього, якщо скарга має загальне значення чи без її термінового розгляду особа понесе тяжкі наслідки (параграф 90 за-

кону про Федеральний КС Німеччини) [5, с. 151].

Що стосується конституційної скарги в постсоціалістичних країнах Східної й Північної Європи, то можна виділити низку ознак, існування яких зумовлено специфікою конституційного розвитку цих держав, а саме: будь-яка особа може звернутися зі скаргою до конституційного суду, який розбирає претензії і фізичних і юридичних осіб;

– захисту підлягають тільки права, визначені в конституції (Латвія, Польща, Угорщина, Чехія), й основні права, що випливають з міжнародного договору, ратифікованого державою й обнародованого в порядку, встановленому законом (Словаччина);

– оформлення скарги здійснюється за допомогою адвоката, який також представляє інтереси позивача на засіданнях (Польща, Чехія);

– конституційне судочинство розглядає лише відповідність нормативного акта або його частини положенням Основного закону, на підставі чого органи влади винесли остаточне рішення. У Латвії й Чехії, приміром, обговоренню не підлягають правильність і законність судових рішень, а в Польщі – процедура його прийняття;

– право звернутися зі скаргою настає у випадку, коли використані не лише судові, а й усі

існуючі законні засоби поновлення прав;

– судове провадження в КС забороняє до моменту оголошення свого рішення розгляд цивільної, кримінальної або адміністративної справи в суді загальної юрисдикції;

– якщо невідповідність нормам конституції виявлена, попередні рішення скасовуються, проте, орган конституційного контролю не може змінити їх на користь заявника, а лише направляє справу на новий розгляд.

Порівняно з класичною дана модель конституційної скарги характеризується як обмежена. Ось чому науковці Західної Європи в цілому критично ставляться до функціонуючої в постсоціалістичних країнах її модифікації, оскільки будь-які обмеження в умовах подання конституційної скарги ставлять під сумнів існування ідеї всеохоплюючої правової держави [17, с. 178]. Зокрема, латвійський варіант такої скарги німецькі вчені називають «несправжньою конституційною скаргою» [14]. На обмеженість польського її різновиду вказує й Л. Гарлицький, зауважуючи, що ст. 79 Конституції Республіки Польща встановлює, що предметом скарги може бути лише ймовірна невідповідність Основному закону нормативних актів, на підставі яких було винесене рішення, що порушує права і сво-

боди заявника. При цьому, як підкреслює науковець, бракує можливості оскарження самого рішення, наприклад, ухвали, яка порушує процесуальні права заявника при її винесенні або постанови, винесеної на підставі неконституційного варіанту тлумачення закону [2, с. 111]. За висновком Л. Гарлицького, поява вищезазначеної версії ст. 79 Конституції стала результатом компромісного розв'язання спору про розподіл сфер впливу, що розгорівся під час розробки Основного закону країни між Верховним Судом і Конституційним Трибуналом Польщі [20, р. 29]. Незважаючи на специфіку можливостей звернення особи до Конституційного Трибуналу, дослідники діяльності останнього зазначають: розглядаючи індивідуальні скарги з приводу порушення конституційних прав, орган конституційного контролю забезпечує рівновагу між державою й людиною [13, с. 21].

Очевидно, що в Чехії введення обмеженого типу конституційної скарги теж пов'язано з потребою зберегти баланс у взаємовідносинах органу конституційного контролю й судових установ. Так, у своїх рішеннях КС Чехії неодноразово наголошував, що він не входить до загальної судової системи, у силу чого не має статусу суду останньої інстанції, й не переглядає законність і правильність судових постанов [12].

Розробники концепції конституційної скарги в Латвії теж виходили з того, що латвійський КС не повинен бути ще однією інстанцією оскарження поряд з існуючими судами загальної юрисдикції, тому розмежування їх компетенції дозволило уникнути напружених відносин між органами судочинства. Латвійські науковці відмічають як позитивні, так і негативні наслідки впровадженної моделі. Приміром, зауважує Д. Пепедзе, що, з одного боку, встановлення даного інституту взагалі зміцнило механізм взаємного контролю і противаг гілок влади, а також надало особам право ефективно обстоювати свої основні права від зазіхань влади. До того ж, обмеженість у поданні конституційної скарги не допускає перенавантаження КС Латвії, а створює умови для обговорення лише справ, пов'язаних з інтересами всього суспільства. З другого боку, особи отримали тільки часткові можливості для захисту своїх інтересів, бо в латвійському КС факти порушення основних прав людини судами загальної юрисдикції й адміністративними інституціями розгляду не підлягають [14].

Подібну точку зору обстоює й вітчизняний науковець І. Є. Переш. Він звертає увагу на те, що судова охорона конституційності у Словацькій Республіці поділяється між судами загальної

юрисдикції (охорона законності у випадках порушення прав і свобод фізичних або юридичних осіб) і КС Республіки (охорона конституційності у випадках порушення основних прав і свобод фізичних і юридичних осіб). Дослідник підкреслює, що основна різниця між КС Словаччини і судами загальної юрисдикції полягає в тому, що результатом конституційного контролю є рішення про відповідність конкретної правової норми Конституції Республіки, тобто акту, який має найвищу юридичну силу, а не застосування правової норми до конкретних обставин справи, що розглядається судами загальної юрисдикції [15, с. 13].

Зважаючи на плідну діяльність органів конституційного судочинства в напрямку розвитку ідеології правової державності, такий компромісний (хоча й обмежений) варіант інституту конституційної скарги є виправданим, оскільки сприяє збалансованості конституційного розвитку. Як справедливо підкреслює Л. Шольом, в екстраординарних умовах перехідного етапу поновлення авторитету закону конституційним судочинством є його визначним внеском в забезпечення стабільності нового порядку [22, р. 138]. Підтвердженням висунутої гіпотези є відповідні ухвали конституційних судів зазначених країн.

Показовою в цьому напрямку є активна діяльність КС Латвії. Наприклад, у Рішенні від 12 грудня 2009 р. по справі про відповідність ч. 1 ст. 2 закону «Про виплату державних пенсій і державної допомоги в період з 2009 р. по 2012 р.» статтям 1 і 109 Конституції Латвійської Республіки і відповідність ч. 1 ст. 3 цього ж Закону статтям 1, 91, 105 і 109 її Конституції КС чітко виразив позицію щодо неприйнятності виконання ним функцій законодавчої влади, чим підкреслив непорушність принципу незалежності кожної гілки влади. КС Республіки розтлумачив своє завдання: проведення оцінки оспорюваних норм щодо їх розумності й погодженості з державними ресурсами, необхідними для їх введення, збалансованості і прозорості, а також з точки зору задоволення такими нормами короткострокових і довгострокових потреб та поінформованості про них суспільства. Завдання законодавця КС вбачає у пошуках компромісу між конкуруючими політико-правовими цілями й конституційними принципами.

Заслуговує на увагу й роз'яснення КС Латвії можливостей держави стосовно обмеження прав і законних інтересів людини. Так, публічній владі належить застосовувати принцип пропорційності, що передбачає необхідність дотримання розумної

рівноваги між інтересами індивіда й інтересами держави або суспільства. КС розкрив принципи правової довіри і правової рівності, які теж нерозривно пов'язані з ідеологією правової держави. Відповідно до принципу правової довіри дії державних установ мають бути послідовними, тобто особа може покладатися на постійність і незмінність норм права і сміливо планувати своє майбутнє, користуючись правами, наданими такими нормами. Принцип правової рівності передбачає: (а) заборону видавати норми, які безпідставно допускають різне ставлення до осіб, які знаходяться в порівняно однакових умовах; (б) вимогу належного ставлення до осіб, які перебувають в різних умовах; (в) наявність пропорційності між висунутими цілями й засобами, обраними для їх досягнення (Рішення КС від 3 квітня 2001 р. від 23 грудня 2002 р.) [10].

Хоча переважна більшість справ, що знаходяться у провадженні КС Латвії, стосуються захисту соціальних прав, останній досить обережно ставиться до їх трактування. Не останню роль у виборі подібної позиції зіграла широка практика КС Угорщини щодо забезпечення соціальних прав, яка, за думкою науковців, сприяла виникненню економічної кризи в цій країні [Див.: 14; 20, р. 29]. У той же час, в угорській

правовій доктрині існує точка зору, що в епоху краху системи соціального захисту і зникнення патерналістської держави інтерпретація соціальних прав є першочерговим завданням конституційного судочинства [22, р. 142].

Підкреслено, що зважене ставлення до роз'яснення змісту соціальних прав не означає відмову від їх захисту, а вказує на потребу забезпечення балансу публічних і приватних інтересів у цій царині. Не випадково у своїх висновках КС Латвії наголосив, що при забезпеченні в єдиній системі основних прав належить враховувати структурні відмінності громадянських і політичних прав від економічних, соціальних і культурних. Специфіка останніх безпосередньо впливає на дії законодавчої й судової гілок влади та на їх контрольні рамки. При регулюванні соціально-економічного становища особи законодавець користується більш широкою свободою, оскільки підтримує розумний зв'язок з економічною ситуацією в державі. У свою чергу, судова влада зобов'язана оцінювати, чи дотримується законодавець громадських і політичних прав людини й меж власної свободи дій. Для такої оцінки застосовуються такі критерії: (а) наявність законодавчих заходів щодо забезпечення можливостей реалізації соціальних прав; (б) рівень гарантування їх цими за-

ходами; (в) дотримання загальних правових принципів (Рішення КС від 2 листопада 2006 р. та від 11 листопада 2006 р.) [10].

Варто звернути увагу й на внесок Конституційного Трибуналу у формування конституційного концепту соціальних прав Польщі. Л. Гарлицький характеризує такий вплив конституційного судочинства як потенційно негативний, що зумовив установаження реалістичних конституційних положень про соціальні права. Наприклад, Конституція 1997 р. не містить припису про обов'язковий розвиток права на соціальне страхування, а ст. 67 гарантує право на соціальне забезпечення лише у випадках непрацездатності, хвороби або інвалідності й по досягненні пенсійного віку. Більше того, конституційне формулювання про визначення законом обсягу і форми соціального забезпечення залишає законодавцеві широку свободу у виборі рішень, що відповідають економічному становищу країни. Проте, стоячи на сторожі соціальних інтересів людини, Трибунал у своїх рішеннях неодноразово наголошував на потребі дотримання законодавцем суті права на соціальне забезпечення [1, с. 159, 160].

На підставі вищевикладеного можемо дійти наступних висновків. Оскільки в постсоціалістичних країнах Східної й Північної Європи спеціалізовані

органи конституційної юрисдикції не наділені правом здійснювати конкретний контроль, інститут конституційної скарги зміцнює механізм юридичних гарантій, надає людині надійний автономний статус у соціумі й забезпечує на вищому державному рівні рівновагу публічних і приватних інтересів. Складні трансформаційні умови перехідного періоду, в перебігу яких цей інститут був запроваджений, зумовили встановлення «обмеженої моделі» конституційної скарги. Да-

ний вид безпосереднього звернення до органів конституційного контролю покликаний збалансувати зміни в конституційному правопорядку й консолідувати публічні установи навколо ідеології правової державності. Розбираючи скарги, конституційні суди (трибунали) не тільки поновлюють права індивіда, а й впливають на формування його правового статусу в країні, сприяючи введенню реалістичного бачення можливостей реалізації різних категорій фундаментальних прав.

Список літератури: 1. Гарлицкий Л. Польский Конституционный Трибунал и социальные права / Л. Гарлицкий // Конституц. право: Восточноевроп. обозрение. – 2000. – № 1 (30). – С. 157-161. 2. Гарлицкий Л. Реформа конституционного судопроизводства в Польше / Л. Гарлицкий // Конституц. право: Восточноевроп. обозрение. – 1999. – № 3(28). – С. 103-113. 3. Івановська А. М. Конституційне правосуддя і захист прав людини: позитивний зарубіжний досвід та перспективи розвитку в Україні / А. М. Івановська // Університетські наук. зап. – 2005. – №3(15). – С. 36-42. 4. Кампо В. М. Проблеми становлення і розвитку реалістичної школи конституційного права в Україні / В.М.Кампо // Наука конституційного права України: сучасний стан та напрями розвитку: матер. виступів учасн. "круглого столу" / за ред. А.П.Гетьмана. – Х.: Право, 2009. – С. 14-20. 5. Конституционный контроль в зарубежных странах: учеб. пособ. /отв. ред. В. В. Маклаков. – 2-е изд., испр. и доп. - М.: Норма: Инфра-М, 2010. - 672 с. 6. Конституции зарубежных государств: Великобритания, Франция, Германия, Италия, Европейский союз, Соединенные Штаты Америки, Япония, Индия: учеб. пособ. / [сост. сб., пер., авт. введ. и вступ. ст. В. В. Маклаков]. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 608 с. 7. Конституционное правосудие в посткоммунистических странах: сб. докладов. – М.: Центр констит. исследований МОНФ, 1999. – 250 с. 8. Крусян А. Роль конституційної юстиції у системі сучасного українського конституціоналізму / А. Крусян // Вісн. КС України. – 2011. – № 3. – С. 77-88. 9. Маклаков В. В. Конституционное право зарубежных стран: Общ. ч.: учебник / В. В. Маклаков. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 896 с. 10. Офіц. веб сайт КС Латвійської Республіки [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://www.satv.tiesa.gov.lv>. 11. Офіц. веб сайт КС Угорської Республіки [Electronic resource] – Режим доступу: <http://www.mkab.hu/>. 12. Офіц. веб сайт КС Чеської Республіки [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://www.concourt.cz/>. 13. Пастернак С. Н. Конституционное правосудие в странах Центральной и Восточной Европы (на примере Польской Республики: автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. юрид. наук: 12.00.02. / С. Н. Пастернак. – СПб., 2010. – 23 с. 14. Педедзе Д. Конституционная жалоба в Латвии: первый опыт и проблемы / Д. Педедзе // Seminar on "Constitutional Control: Basic Problems of Legal Proceedings, Organisation and Practice" (Batumi, 1-5 June 2002) [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://www.venice.coe.int/docs/>. 15. Переш І. Є. Інститут конституційного контролю в Чехословаччині, Чехії і Словаччині: історико-правове дослідження (1918-2000 рр.): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01. / І. Є. Переш. – Львів, 2004. – 20 с. 16. Портнов А. В. Запровадження конституційної скарги в Україні: теоре-

тичні та правові проблеми, шляхи їх вирішення // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 450-456 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09pavsiv.pdf>. 17. Пфферсманн О. Селективное правовое государство и конституционная жалоба / О. Пфферсманн // Конституц. право: Восточноевроп. обозрение. – 2003 – № 3. – С. 175-181. 18. Селіванов А. О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади / А. О. Селіванов. – К.: Вид. дім "Ін Юре", 2008. – 120 с. 19. Bond J. Concerning constitutional courts in Central and Eastern Europe / J. Bond // International public policy review. – 2006. – Vol. 2. – № 2. – P. 5 – 25. P. 11 [Electronic resource]. – Режим доступу: <http://www.ucl.ac.uk/>. 20. Garlicki L. Constitutional Court of Poland: 1982-2009 / L. Garlicki // The political origins of constitutional courts Italy, Germany, France, Poland, Canada, United Kingdom / Edited by P. Pasquino, F. Billi. – Rome: Fondazione A. Olivetti, 2009. – P. 13-39. 21. Matthias H. The Institutionalization of the Rule of Law: The Establishment of Constitutional Courts in the Eastern European Countries / H. Matthias // American University International Law Review 7. – 1992. – № 3. – P. 449-470 [Electronic resource] – Режим доступу: <http://digitalcommons.wcl.american.edu/>. 22. Solyom L. The role of Constitutional Courts in the transition to democracy. With special reference to Hungary / L. Solyom // International Sociology. – 2003. – № Vol 18(1). – P. 133-161.

ИНСТИТУТ КОНСТИТУЦИОННОЙ ЖАЛОБЫ КАК СРЕДСТВО ПОДДЕРЖАНИЯ СБАЛАНСИРОВАННОСТИ КОНСТИТУЦИОННОГО РАЗВИТИЯ (НА ПРИМЕРЕ ПОСТСОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАН ВОСТОЧНОЙ И СЕВЕРНОЙ ЕВРОПЫ)

Закоморная Е. А.

Обоснована роль института конституционной жалобы в процессе обеспечения баланса действий государственных органов на переходном этапе. Выявлены основные черты постсоциалистической модели конституционной жалобы. Аргументирована целесообразность введения «ограниченного варианта» конституционной жалобы в странах молодой демократии. Подчеркнуто первоочередное значение принципов правового государства в деятельности органов конституционного контроля. Рассмотрено воздействие конституционных судов (трибуналов) на формирование концепции фундаментальных прав человека в постсоциалистических странах Восточной и Северной Европы.

Ключевые слова: конституционная жалоба, сбалансированность конституционного развития, «ограниченный вариант» конституционной жалобы, принципы правового государства, постсоциалистические государства Восточной и Северной Европы.

THE INSTITUTE OF CONSTITUTIONAL COMPLAINT AS A MEANS OF MAINTAINING THE BALANCE OF THE CONSTITUTIONAL DEVELOPMENT (ON THE EXAMPLE OF POST SOCIALIST COUNTRIES OF EASTERN AND NORTHERN EUROPE)

Zakomornaya E. A.

The role of the institution of constitutional complaint in the process of balancing the actions of state bodies in a transitional period has been proved. The basic features of a post socialist model of constitutional complaint have been identified. The reasoning of introducing a «limited version» of the constitutional complaint in the countries of early democracy has been approved. The prior importance of law in the work of the bodies of constitutional control has been emphasized. The effect of the constitutional court on the formation of the concept of fundamental human rights in post socialist countries of Northern and Eastern Europe has been considered.

Key words: a constitutional complaint, the constitutional balance of the constitutional development, «limited version» of the constitutional complaint, the law of legal countries, post socialist countries of Northern and Eastern Europe.

Надійшла до редакції 20.09.2011 р.